

Blant flyktninger og mujahedin

Jeg hadde organisert og evaluert tannhelsetjenester for flyktninger i mange land i Asia, og i 1990 ble jeg bedt av FNs Høykommissær for flyktninger om å se på tannhelsesituasjonen blant afghanske flyktninger i Pakistan.

 HARRY SAM SELIKOWITZ

En brutal sovjetisk okkupasjon startet i 1979 og mer enn fem millioner afghanere flyktet, de fleste til nabolandet Pakistan. Mange flyktninger kom rett over grensen til Khyber Pakhtunkwa, den tidligere nordvestlige grenseprovinser, og bosatte seg i og omkring Peshawar, provinshovedstaden.

Befolkningen i Peshawar er hovedsakelig pashtuner, og de er både fra Pakistan og Afghanistan. Byen var et sentrum for de mujahedin som kjempet mot den sovjetiske okkupasjonen. Det var altså her mitt oppdrag begynte.

På vei til Peshawar var jeg innom Islamabad og en god kollega ba meg kontakte hans fetter som jobbet som kirurg på sykehuset der. Jeg ble mottatt med stor gjestfrihet, og fetteren viste seg å bli veldig nyttig i mitt arbeid. Sovjetunionen hadde trukket seg ut i 1989, og Peshawar ga inntrykk av dette. Et yrende liv, livlige basarer, flyktningeleirer og det var også mye våpen å se.

Tannklinikk for flyktninger

For høykommissæren skulle jeg se på Dental Clinic for Afghan Refugees. Etablert i 1984 og med støtte fra frivillige organisasjoner og private tok den av seg orale helsebehov

hos flyktningene. Den het først Dental Clinic for Afghan Mujahid. Klinikken sentralt i Peshawar var ganske imponerende organisert med separate kvinne- og mannsklinikker, kirurgiavdeling, avdeling for konserverende behandling og en egen pedodontiklinikk. De hadde også mobile enheter som utførte arbeid i tre flyktingeleirer i området.

I 1989 ble det opprettet tannklinikker inne i Afghanistan, den første i Mazar-e-Sharif. I tillegg til dette hadde de et seksmåneders kurs for studenter som dro til grenseområdene i Afghanistan og jobbet som «tannleger». De arbeidet da i landsbyer som ble kontrollert av mujahedin. Det var tannhelsearbeidet utført i Afghanistan jeg ville evaluere.

Inn i et krigsherjet Afghanistan

Jeg skulle inn i Afghanistan og det var jo ikke lett. Egentlig måtte jeg ha tillatelse fra høykommissærens hovedkontor i Genève, men det ble for komplisert. Jeg kontaktet Røde Kors, som jeg kunne bli med inn, men tillatelsen måtte komme fra mujahedin og helst fra en av deres ledere, Gulbuddin Hekmatyar.

Gjennom den tidligere nevnte fetter fikk jeg audiens og jeg var ganske ydmyk og litt redd da jeg møtte hans

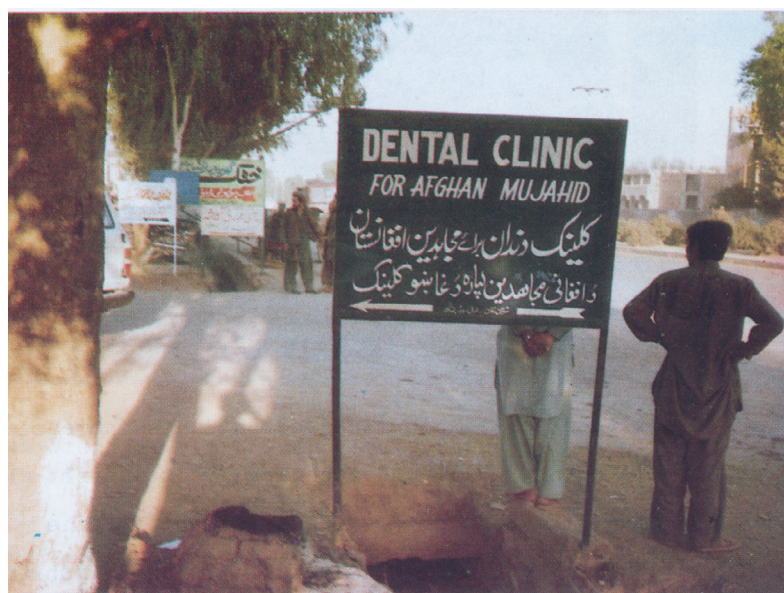
Gulbuddin Hekmatyar (t.v.) er både opprørsleder og politiker og har fortsatt innflytelse i Afghanistan. Tannlegesjefen i landet er stolt av å ha ham som pasient.

gruppe. Kalishnikovrifler og andre våpen var overalt. Hekmatyar var og er en berømt opprørsleder for mujahedin som kjempet mot Sovjetunionen og han var også beryktet for sitt mot og dessuten svært omstridt. Han ble senere politiker, og i en periode statsminister, i Afghanistan.

Jeg FIKK tillatelse, og dro inn med Røde Kors over Khyberpasset som ligger 30 km fra Peshawar. Det som ventet meg, var områder som var helt sønderbombet og lite infrastruktur som var igjen. Jeg besøkte en landsby med en tannklinikk, og så også hvordan studentene med seks måneders opplæring jobbet. Mange tenner ble trukket. Det var imponerende å se hvordan kollegaer, med svært enkelt utstyr, hjalp mennesker med store smerter. Man hadde til og med forebyggende undervisning for kvinner og barn. Jeg var inne i Afghanistan i kort tid, men inntrykkene sitter der ennå.

Etterspill

Jobben for høykommissæren i Afghanistan fikk et morsomt etterspill. Under en lunsj på et FDI-møte for noen få år siden, satt jeg tilfeldigvis ved samme bord som tannlegesjefen i Afghanistan og jeg fortalte ham om mitt Afgha-

Dental Clinic for Afghan Refugees, som ble etablert i 1984, het først Dental Clinic for Afghan Mujahid.

nistan-opppdrag. Han tok fram mobilen, sveipet litt og viste stolt fram et bilde av seg selv og en aldrende Hekmatyar. Han hadde noen måneder i forveien behandlet ham. Og Hekmatyar – han er stadig aktiv og var med på å danne Taliban-regjeringen i 2021.

Livet som tannlege er så mangt

FAKTABOKS

Mujahedin

Mujahedin er en vanlig betegnelse på den væpnede islamske opprørs- og motstandsbevegelsen i Afghanistan. Den ble opprettet 1979 som en av flere motstandsgrupper som kjempet mot regjeringen og under Sovjetunionens okkupasjon mot de sovjetiske okkupasjonsstyrkene til slutten av 1980-årene.

UTTALE: mujahed'in

Kilde: Store norske leksikon